

II. MISCELLANEA

PROFESIONALITATEA PROFESORULUI ȘI EFICIENȚA ACTIVITĂȚII EDUCAȚIONALE

THE PROFESSIONALISM OF THE PROFESSOR AND THE EFFICIENCY OF THE EDUCATIONAL ACTIVITY

Teodor PĂTRĂUȚĂ

Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad

Abstract

A radical transformation of education in accordance with the requirements of contemporary society cannot be achieved with educators who are prepared for another way of understanding the phenomenon and performing education.

Mutations borne by the Romanian society have a strong influence on education, and are compatible with our European and global forces in this field.

Under ideal circumstances, a new educational reform in Romania would cover the educational system and the educational process, especially the mentality of those involved in educational activities. Amplification efficiency of social learning is inseparable from the production of mutations on the quality of business educators, the roles and functions of teachers' knowledge is also a significant enrichment. The educational activity mobilizes the personality of teachers; it appears to be one of the factors that may contribute to an improved efficiency of education.

Radical transformation of education in accordance with the requirements of contemporary society, can not be achieved with educators prepared for another way of understanding the phenomenon and relizare education.

Mutations borne by the Romanian society have strong influence on education, and compatibility with our European and world forces in this field.

In ideal conditions a new educational reform in Romania cover education system and the educational process, especially the mentality of those involved in educational activities.

Amplification efficiency of social learning is inseparable from the production of mutations on the quality of business educators, the roles and functions of teachers' knowledge is also significant enrichment.

Educational activity mobilizes the personality of teachers, it appear that one of the factors that may contribute to improved efficiency of education.

Key words: *personalities, efficiency, educatable, educational, professional competence, professionalization.*

Cuvinte cheie: *personalități, eficiență, educabil, educațional, competență profesională, profesionalizare.*

Transformarea radicală a educației, în concordanță cu cerințele societății contemporane, nu se poate realiza cu educatori pregătiți pentru un alt mod de înțelegere și relizare a fenomenului educațional.

Mutațiile suportate de societatea românească au influențe puternice asupra educației, iar compatibilizarea societății noastre cu cea europeană și mondială se impune și în acest domeniu.

În condițiile unui nou ideal educațional, reforma învățământului din România vizează atât sistemul cât și procesul de învățământ, dar mai ales mentalitatea celor implicați în activitatea educațională.

Amplificarea eficienței sociale a învățământului este inseparabilă de producerea unor mutații cu privire la calitatea activității educatorilor, rolurile și funcțiile profesorilor cunoscând, de asemenea, îmbogățiri semnificative.

Activitatea educațională mobilizează integral personalitatea educatorului, aceasta apărând ca unul dintre factorii care pot contribui la sporirea eficienței procesului de învățământ.

Se poate vorbi despre mai multe perspective de abordare a personalității profesorului, care împreună, definesc profesionalismul cadrului didactic: „perspectiva trăsăturilor”, „perspectiva relaționării cu mediul”, „perspectiva acțiunii eficiente”.

Cercetările și studiile asupra „personalității modale” au generat ideea necesității conturării unui model al profesorului eficient. Modelul trăsăturilor și modelul factorial au condus la considerarea aptitudinii pedagogice ca trăsătură esențială a personalității de succes a profesorului și la conturarea teoriei „factorului prim” în determinarea structurii personalității profesorului.

Structura psihologică a aptitudinii pedagogice implică mai multe componente ce asigură o serie de competențe aflate în relație de interdependență:

- Competența morală;
- Competența profesional-științifică;
- Competența psihopedagogică;
- Competența psihosocială și managerială.

În structura aptitudinii pedagogice s-a conturat un „factor prim” cu rol determinant, care asigură condiția indispensabilă de manifestare a acesteia. Asemenea factori au fost considerați „creativitatea” (ȚURCAȘ, M., 1970), „comunicativitatea” (POPESCU-NEVEANU, P. și CREȚU, T., 1985), „conduita empatică” (MARCUS, S., DAVID, T., PREDESCU, A., 1987)

Studiile axate asupra competenței didactice fac referire la capacitățile empatice inserate în structura de personalitate a profesorului bun.

Capacitatea empatică prezentă în grade diferite la fiecare individ, primește la profesor valențe aptitudinale și se actualizează sub formă comportamentală manifestată. Articularea optimă a empatiei față de colectivul de elevi cu empatia față de fiecare elev în parte, este necesară.

Calitatea procesului didactic depinde semnificativ de calitatea proceselor comunicative ce se stabilesc între educator și educabil; când interlocutorii relației educaționale sunt partenerii relației, rezultatele procesului didactic vor fi superioare.

Cei mai mulți profesori au moduri proprii, specifice de a preda, un anumit stil didactic. Stilul pedagogic – educațional este o formă de exprimare a originalității profesorului și o sursă generatoare de noi practici didactice.

Stilul de activitate al profesorului este determinat de o componentă psihoindividuală, una psihosocială și o alta acțională.

Nu putem determina eficiența educațională a unui anumit stil didactic făcând abstracție de caracteristicile situațiilor de învățare.

Măiestria și responsabilitatea profesorului constau tocmai în capacitatea de a-și adecva comportamentul situațiilor date.

Cercetarea pe care am efectuat-o s-a fundamentat pe ideea că în aprecierea eficienței activității desfășurate în școală a calității profesorului bun – eficient, trebuie să pornim de la următoarea realitate: modelul ideal al personalității educatorului ar putea fi diferit în conștiința și în opinia copilului și a educatorului.

Apreciem că adevărații evaluatori ai comportamentului profesorului sunt elevii. De aceea ne-am propus să aflăm cum vede profesorul realitatea clasei, cum crede el că o văd elevii, cum o văd elevii înșiși, și studiul relațiilor profesor – elev din perspectiva atitudinii elevilor față de influențele educative, așteptării, imagini în legătură cu ceea ce înseamnă profesorul bun-eficient.

Din datele obținute în urma investigațiilor efectuate, rezultă că activitatea pe care elevii o desfășoară în școală corespunde în mică măsură dorințelor lor, este mai de grabă monotună și obositoare decât interesantă și ar trebui în mare parte schimbată, chiar dacă mai mult de jumătate dintre elevii apreciază că le asigură o pregătire corespunzătoare.

Profesorii consideră, dimpotrivă, că activitatea pe care elevii o desfășoară în școală corespunde în mare măsură dorințelor lor, este interesantă, puțin monotună și obositoare pentru elevi, le asigură o pregătire corespunzătoare și nu trebuie schimbată decât în mică măsură.

Opiniile divergente denotă necunoașterea de către profesorii a modului în care elevii percep activitatea educațională.

Elevii așteaptă ameliorarea activității desfășurate din partea conducerilor de școlii, din partea profesorilor, iar aceștia din urmă consideră că responsabilitatea le revine în primul rând lor, în ceea ce privește ameliorarea activității educaționale.

Putem desprinde concluzia că aprecierea muncii profesorului nu poate fi realizată în afara raportării personalității acestuia la cerințele concrete în care lucrează și la modul în care este percepută de elevi.

Analiza și interpretarea datelor obținute în urma ierarhizării calității profesorului bun – eficient, de către elevi și profesori, ne-au oferit posibilitatea de a constata că opiniile profesorilor și elevilor sunt în general convergente în ceea ce privește aprecierea unor caracteristici profesionale și a unor trăsături propriu-zise de personalitate și divergente cu privire la caracteristicile psiho-sociale mai ales.

Confruntând opiniile exprimate de loturile de elevi, care urmăresc să determine calitățile proprii profesorului ideal, putem afirma că, pe fondul unor aspirații comune elevilor indiferent de vârstă și de timpul de școală pe care îl frecventează, se manifestă și opțiuni specifice.

Expectanțele elevilor cu privire la trăsăturile de personalitate ale profesorului bun-eficient, sunt influențate de tipul de școală și de vârsta elevilor.

Studiul efectuat dovedește că elevii au suficientă maturitate, dispun de un nivel de dezvoltare a gândirii care să le permită să formuleze opinii cu privire la modul în care percep relațiile pe care le stabilesc cu profesorii la modul în care sunt tratați, la maniera în care se desfășoară activitatea în școală.

Chiar și copiii din clasa a patra știu foarte exact ceea ce așteaptă de la un învățător bun. Studiul demonstrează că toate calitățile menționate în literatura de specialitate sunt prezente în răspunsurile lor, cu atât mai mult la elevii de gimnaziu și liceu.

Admitem că există și vor exista întotdeauna elevi nereceptivi, nemotivați, care, indiferent de efortul, convingerile profesorului, nu vor putea fi determinați să îndrăgească școala, dar opinia majorității elevilor, trebuie avută în vedere, luată în considerare.

Poate fi invocat motivul că elevii nu sunt deplin conștienți și în măsură să judece ceea ce este potrivit pentru ei, ceea ce le folosește cu adevărat, „cum” și „ce” trebuie să învețe. Dar, dacă vor fi ascultați, dacă li se vor cunoaște nelămuririle, dacă li se vor clarifica ideile, câștigul va fi oricum mai mare decât dacă subiectul nu va fi abordat.

Problema care se pune este dacă datele obținute de la elevi oferă suficient temei științific și interpretarea fenomenului investigat. Personal, optăm pentru folosirea acestor date doar ca termen de referință, fundamentarea concluziilor trebuie realizată prin alte cercetări, prin intermediul unor metode apte să ofere mai multă obiectivitate datelor furnizate.

Rezultatele sondajului de opinie realizat sunt revelatoare nu atât pentru cunoașterea muncii didactice concrete, a personalității profesorilor, cât pentru a determina relația existentă între profesori și elevi, precum și așteptările acestora în legătură cu atitudinile și comportamentele educatorilor.

În această idee propunem ca un criteriu de evaluare și autoevaluare a profesorilor, pe lângă indicatorii cuprinși în fișele de evaluare, să fie luate în considerare și opiniile elevilor cu privire la

calitatea procesului de învățământ, la conduita profesorului, la comunicarea educațională, la așteptările și năzuințele elevilor.

Acest lucru se poate realiza prin elaborarea la nivel de școală (eventual de către fiecare cadru didactic) a unor chestionare pe care elevii (eventual și părinții) să le completeze periodic, în care să aibe posibilitatea să-și exprime deschis părerile.

Și profesorul are de învățat de la elevi, și elevii au dreptul de a-l evalua pe profesor (de fapt, ei oricum îl evaluează), iar a muta evaluarea de pe culoare în sălile de clasă și de a opune în serviciul învățării (VĂIDEANU, G., 1988), poate fi un demers benefic în scopul eficientizării activității educaționale.

Profesorul ideal s-ar defini drept „cel care știe să se transpună în locul elevului și totodată să transpună elevul în locul său” (BLEY, R. Apud:GHIVIRIGĂ, L., 1975, p 16).

Noile dimensiuni și exigențe ale societății contemporane solicită o reconsiderare a formării profesorilor.

Profesionalizarea pentru cariera didactică propune fundamentarea procesului de formare inițială și continuă a cadrelor didactice pe baza unor standarde profesionale, chiar dacă specificul profesiei didactice implică adesea variabile a căror standardizare nu este nici posibilă, nici necesară.

Chiar dacă dimensiunea creativă a activității profesorului rămâne esențială, astăzi se impune tranziția de la profesor artizan și artist la profesorul „expert”.

Sistemul de principii care exprimă concepția actuală asupra conținutului specific al profesiei didactice și asupra unui profesor bun cuprinde:

1.cadrul didactic este un bun cunoscător al domeniului și al didacticii disciplinei pe care o predă

2.cadrul didactic cunoaște elevul și îl asistă în propria dezvoltare.

3.cadrul didactic este membrul activ al comunității.

4.cadrul didactic are o atitudine reflexivă.

5.cadrul didactic este promotor al unui sistem de valori în concordanță cu idealul educațional.

(GLIGA, L., 2002)

Concluzii

În România s-a făcut simțită necesitatea elaborării unei noi strategii de dezvoltare a sistemului de formare inițială și continuă a personalului didactic și managerilor în învățământ.

Profesorul și elevul sunt cu certitudine inegali și diferiți, dar aceasta nu-l împiedică pe primul să se pună pur și simplu în serviciul celui de-al doilea, fără să caute să-i impună acestuia concepțiile, scopurile, idealurile sale, adică fără să-l transforme în obiect pentru el. El se centrează (după cum spune CARL ROGERS) pe elev în loc să se centreze elevul asupra lui. El acceptă proiectele și dorințele elevului, chiar dacă uneori gândește că sunt inadegvate și determinate de mediul ambiant (LESCURE, M., 1991).

Pentru a deveni educator, M. MONTESSORI cere adultului să elimine șapte păcate ale sufletului său: mânia, orgoliul, trândăvia, invidia, desfrânarea, lăcomia, tirania, pentru a îmbrăca haina blândeții, iubirii, înțelegerii. Ceea ce trebuie să părească educatorul nu este în fond ajutorul activ necesar copilului, ci aceea stare interioară care îl împiedică să-l înțeleagă: propria mândrie, vanitatea sa. (ALBU, G., 1998).

Profesorii au datoria să se privească din când în când în oglinda judecății elevilor, asigurând pe cât posibil o unitate între exigențele lor și dorințele elevilor.

Bibliografie

1. Albu, G., (1996), *Introducere într-o pedagogie a libertății*, Iași, Ed.Polirom,
2. Bârzea, C., (1991), *Arta și știința educației*, București, E.D.P

3. Cristea, S., (1993), *Reforma pedagogică în condițiile unei societăți democratice*, în Revista De Pedagogie Nr.1-2
4. Diaconu, M.,(2002), *Competențele profesiei didactice*, în GLIGA, L., (coord.), București , *Standarde profesionale pentru profesia didactică*
5. Dragu, A., *Structura personalității profesorului*, București, E.D.P.
6. Dumitru, I. AL., (2001 b) *Personalitate – atitudini și valori*, Timișoara, Ed.De Vest
7. Ezechil,L., (2002), *Comunicarea educațională în context școlar*, București, E.D.P.
8. Ionescu, M., (coord.), (1998) *Educația și dinamica ei*, București, Ed. Tribuna Învățământului
9. Iucu, R., (2000) *Managementul și gestiunea clasei de elevi*, IAȘI, Ed.Polirom
10. Celly, I.A., (2002), *Drumul către standardele predării*, în Gliga, L. (coord.), București , *Standarde profesionale pentru profesia didactică*
11. Marcus, S., (coord.), (1999), *Competența didactică*, București, E.D.All Educațional
12. Miroiu, A., (coord.), (1998), *Învățământul Românesc azi*, Iași, Ed. Polirom
13. Mitrofan, N., (1980), *Aptitudinea pedagogică*, București, Ed. Academiei
14. Neacșu, I., *Instruire și învățare*, București, Ed. Științifică
15. Neculau, A., Boncu, Șt., (1998), *Dimensiuni psihosociale ale activității profesorului*, în Cosmovici, A., Iacob, L., *Psihologie școlară*, Iași, Ed.Polirom
16. Niculescu, R.M., (2000), *Formarea formatorilor*, București, E.D. All Pedagogic
17. Păun, E., (2002), *Profesionalizarea activității didactice*, București, *Standarde profesionale pentru profesia didactică*
18. Potolea, D., (1989), *Profesorul și strategiiile conducerii învățării*, în Jinga, I., Vlăsceanu, L., (coord.), *Structuri, strategii și performanțe în învățământ*, București, Ed. Academiei
19. Prelici, V., (1997), *A educa înseamnă a iubi*, București, E.D.P.
20. Ungureanu, D., (1999), *Educație și curriculum*, Timișoara, Ed.Eurostampa
21. Văideanu, G., (1988), *Educația la frontiera dintre milenii*, București, Ed. Politică